

Från: [Anna-Karin Juhlen](#)
Till: [Redacted]
Ärende: Remiss - föreskrifter om nationellt likvärdigt innehåll för yrkeshögskoleutbildning
Datum: den 1 juli 2022 10:23:57
Bilagor: [Konsekvensutredning specialistundersköterskor äldre 2022.docx](#)
[Föreskrifter specialistundersköterskor äldre 2022.docx](#)

Hej,

Myndigheten för yrkeshögskolan har tagit fram ett nytt förslag på föreskrifter om nationellt likvärdigt innehåll för yrkeshögskoleutbildningar med inriktning specialistundersköterska inom vård och omsorg av äldre. Myndigheten vill nu ge er tillfälle att lämna synpunkter på föreskrifterna med tillhörande konsekvensutredning.

Synpunkterna mailas till registrator@myh.se och behöver ha inkommit till myndigheten senast den 14 oktober. Skriv diarienummer MYH 2022/4718 i ämnesfältet. Eventuella frågor kan ställas till undertecknad.

Hälsningar

Anna-Karin Juhlen
Rättshandläggare
Myndigheten för yrkeshögskolan
Telefon: 010-2090131
E-post: anna-karin.juhlen@myh.se
www.myh.se

Myndigheten för yrkeshögskolan bidrar till att försörja arbetslivet med rätt kompetens i rätt tid.

Här kan du läsa hur Myndigheten för yrkeshögskolan behandlar personuppgifter.

www.myh.se/Om-oss/Behandling-av-personuppgifter/

Myndigheten för yrkeshögskolans föreskrifter om utbildningar inom yrkeshögskolan med inriktning specialistundersköterska inom vård och omsorg av äldre;

beslutade den xx xxx 2022.

Myndigheten för yrkeshögskolan föreskriver följande med stöd av 2 kap. 7–9 §§ och 3 kap. 3 a § förordningen (2009:130) om yrkeshögskolan för utbildningar med inriktning specialistundersköterska inom vård och omsorg av äldre.

Tillämpningsområde och uttryck i föreskrifterna

1 § Dessa föreskrifter ska tillämpas på utbildningar med inriktning specialistundersköterska inom vård och omsorg av äldre av den som får anordna yrkeshögskoleutbildning enligt 4 § lagen (2009:128) om yrkeshögskolan.

2 § Utöver de uttryck och benämningar som används i lagen (2009:128) om yrkeshögskolan och förordningen (2009:130) om yrkeshögskolan gäller för dessa föreskrifter följande definition. Med vård och omsorg av äldre avses i dessa föreskrifter verksamhet som riktar sig till äldre människor i behov av särskilt stöd i särskilt boende eller ordinärt boende.

Utbildningens omfattning

3 § Utbildningarna ska omfatta 200 yrkeshögskolepoäng och ska avslutas med en yrkeshögskoleexamen.

Särskilda förkunskapskrav

4 § Utöver de behörighetskrav som ställs i 3 kap. 1 och 2 §§ förordningen om yrkeshögskolan får enbart följande krav ställas:

1. godkända betyg i följande kurser från gymnasieutbildning eller kommunal vuxenutbildning; anatomi och fysiologi 1, anatomi och fysiologi 2, funktionsförmåga och funktionsnedsättning 1, funktionsförmåga och funktionsnedsättning 2, gerontologi och geriatrik, hälso- och sjukvård 1, hälso- och sjukvård 2, omvårdnad 1, omvårdnad 2, psykiatri 1, psykiatri 2, psykologi 1, samhällskunskap 1a1, social omsorg 1, social omsorg 2 samt svenska 1 eller svenska som andraspråk 1 och
2. yrkeserfarenhet som sammanlagt motsvarar ett års yrkeserfarenhet på heltid från arbete som undersköterska.

Kraven i första stycket kan även uppfyllas genom motsvarande kunskaper.

Utbildningens innehåll

5 § Utbildningarna ska ge de kunskaper, färdigheter och kompetenser som redovisas i bilaga 1.

Postadress	Besöksadress	Telefon/Fax	Internet	Digitalt kundforum:
Box 145 721 05 VÄSTERÅS	Ingenjör Bååths gata 19 722 12 Västerås	010-209 01 00 (vx)	www.myh.se	forum.myh.se
	Frykholmogatan 10 281 31 Hässleholm			

6 § Kursernas benämning, antal yrkeshögskolepoäng, mål och innehåll ska följa det som redovisas om kursplanerna i bilaga 2.

Dessa föreskrifter träder i kraft den **x xxx** 2022 och tillämpas första gången på ansökningar om att ingå i yrkeshögskolan som ges in till myndigheten under 2023.

THOMAS PERSSON

Anna-Karin Juhlén

Kunskaper, färdigheter och kompetenser

Kunskaper

Den studerande ska ha:

- kunskaper om komplex vård och omsorg av äldre, även vid multisjukdom,
- kunskaper om funktionsbevarande omsorg av äldre,
- kunskaper om kvalificerad vård och omsorg av äldre vid äldrepsykiatriska sjukdomar och tillstånd,
- kunskaper om undersköterskans roll i det multiprofessionella teamet kring vård och omsorg av äldre,
- kunskaper om smittskyddsarbete och förebyggande smittskyddsåtgärder i såväl ordinära som extraordinära situationer,
- kunskaper om palliativ vård av äldre,
- digitala tjänster, välfärdsteknik, hjälpmedel och säkerhetsförfattningar,
- kunskaper i dokumentation och kvalitetsarbete inom vård och omsorg av äldre,
- kunskaper om pedagogiskt ledarskap, grupprocesser, kulturkompetens, arbetsplatslärande samt metoder för handledning, reflektion och verksamhetsutveckling och
- specialiserade kunskaper om omvårdnad inom vård och omsorg av äldre.

Färdigheter

Den studerande ska ha färdigheter i att:

- planera, kliniskt bedöma och utföra specialiserade omvårdnadsuppgifter utifrån ett salutogent förhållningssätt i olika komplexa omsorgs- och omvårdnadssituationer samt kunna stödja kollegor och närstående genom att vara en del i det multiprofessionella teamet,
- förebygga och minska smittspridning och omsätta tillämpliga föreskrifter inom området,
- funktionsbevarande omsorg,
- ge personcentrerad omvårdnad vid demenssjukdom och kognitiv svikt samt genom att vara en del i det multiprofessionella teamet kunna använda situations- och individanpassade metoder utifrån nationella riktlinjer,
- tillämpa palliativ värdefilosofi, kulturkompetens samt reflektera över sitt eget förhållande till död och sorgearbete,
- arbeta målstyrt och bidra till att utveckla verksamheten och dess kvalitet utifrån evidensbaserad kunskap, författningar och andra styrdokument,
- identifiera behov av och införa användandet av digitala tjänster, välfärdsteknik inom vård och omsorg av äldre med utgångspunkt i säkerhet och författningar,
- handleda andra inom arbetsområdet genom att tillämpa metoder för handledning, reflektion och arbetsplatslärande och
- ge en presentation på engelska i tal och skrift.

Kompetenser

Den studerande ska ha kompetenser för att:

- självständigt och genom samarbete inom det multiprofessionella teamet ge kvalificerad vård och omsorg till äldre i enlighet med författningar, nationella riktlinjer och kvalitetsregistret,
- planera för och ge personcentrerad omvårdnad vid demenssjukdom och kognitiv svikt samt i arbetet kunna använda situations- och individanpassade metoder utifrån nationella riktlinjer samt att vägleda andra i detsamma,
- förebygga, identifiera och minska vårdrelaterade infektioner samt handleda kollegor i området,
- själv arbeta i enlighet med och vägleda andra i palliativ värdefilosofi och kulturkompetens,
- tillämpa författningar och andra styrdokument i arbetet med att dokumentera, utvärdera och kvalitetssäkra vård och omsorg av äldre samt att vägleda kollegor i detsamma,
- arbeta för vidare lärande och professionell utveckling för egen del och inom verksamheten och
- arbeta för införandet och användandet av digitala tjänster och välfärdsteknik i syfte att främja den enskildes delaktighet och självständighet.

Kursernas benämning, antal yrkeshögskolepoäng, mål och innehåll

Gerontologi och geriatrik

50 yrkeshögskolepoäng

Kursens huvudsakliga innehåll

Kursen är en fördjupning av innehållet i gymnasiekursen gerontologi och geriatrik. Den studerande lär sig utveckla och fördjupa sin förmåga att identifiera normala åldersförändringar och kunna särskilja dessa från åldrandets sjukdomar. Kursen tar upp omsorg och omvårdnad, rehabilitering, funktionsbevarande omsorg samt kosten, nutritionen och munhälsans betydelse vid vanliga sjukdomstillstånd hos äldre. Den studerande ska kunna identifiera och förmedla observationer av förändringar till det multiprofessionella teamet för att bidra till goda vårdstrategier. Den studerande lär sig handleda och vägleda studerande, kollegor, närstående och anhöriga inom omsorgs och omvårdnadsuppgifter.

Kursens mål

Efter avslutad kurs ska den studerande ha:

- kunskaper om de vanligaste sjukdomstillstånden hos äldre,
- kunskaper om kost, nutrition och munhälsa hos äldre för att kunna identifiera och förebygga förändringar som kan påverka relaterade hälsotillstånd,
- kunskaper om funktionsbevarande individanpassad omvårdnad och omsorg samt rehabiliteringens betydelse för att behålla och utveckla den fysiska förmågan,
- färdigheter i att identifiera och analysera sociala, psykiska och fysiska förändringarna ur olika perspektiv hos den äldre som kan påverka det normala åldrandet,
- färdigheter att utifrån den äldres individuella förutsättningar föreslå och vidta åtgärder för att kunna bevara en god hälsa och livskvalitet,
- färdigheter i att utifrån förändringar och symtom beträffande de vanligaste sjukdomstillstånden hos äldre medverka till individanpassade vårdstrategier,
- färdigheter att verka för en individanpassad omsorg för ökad hälsa och goda livsvillkor utifrån ett professionellt och salutogent förhållningssätt,
- färdighet i att identifiera, bedöma, planera och utföra individanpassade vårdstrategier inom omvårdnads- och omsorgsarbetet tillsammans med ett multiprofessionellt team,
- färdigheter i att tolka och tillämpa författningar och rekommendationer om vårdhygien för att förebygga smitta, smittspridning och vårdrelaterade infektioner,
- kompetens att identifiera och särskilja förändringar till följd av ett normalt åldrande från sjukdomstillstånd samt tillsammans med ett multiprofessionellt team bidra till framtagandet av individanpassade vårdstrategier där förebyggande, behandlande och rehabiliterande omvårdnad och omsorgsinsatser ingår och

- kompetens att vägleda andra i arbetet med att identifiera, bedöma, planera och utföra individanpassade vårdstrategier inom omvårdnads- och omsorgsarbetet samt i arbetet med vårdhygien.

Äldrepsykiatri

55 yrkeshögskolepoäng

Kursens huvudsakliga innehåll

Kursen behandlar frisk och riskfaktorer för psykisk hälsa och ohälsa, missbruk, beroendeproblematik, olika sjukdomstillstånd, orsaker, komplexa omsorgs- och omvårdnadssituationer i samband med detta. Kursen behandlar vidare demenssjukdom och kognitiv svikt, olika sjukdomstillstånd utifrån ett medicinskt, psykologiskt och socialt perspektiv samt hur det påverkar den enskilde och närstående. Kursen behandlar även behandlingsmetoder utifrån nationella riktlinjer.

Kursens mål

Efter avslutad kurs ska den studerande ha:

- kunskaper om depression, psykos, suicid, ångest, beroende, vanliga pseudodiagnoser hos äldre så som depression vid demens eller vice versa, smärttillstånd vid egentlig ensamhet eller bristfällig kost samt symptom på hjärtbesvär vid egentlig ångest, samsjuklighet och feldiagnostiseringar inom dessa delar hos äldre och dess konsekvenser för individ, närstående och vården,
- kunskaper om frisk och riskfaktorer vid psykisk ohälsa och beroendeproblematik hos äldre avseende dess orsak och behandling, förebyggande åtgärder samt nutrition och läkemedelsanvändning vid dessa tillstånd,
- kunskaper om hjärnans fysiologi och förändringar vid demenssjukdom och kognitiv svikt,
- kunskaper i personcentrerad omvårdnad och anpassat bemötande vid demenssjukdom och kognitiv svikt samt konsekvenserna för individen och närstående vid dessa tillstånd,
- färdigheter i att använda situations- och individanpassade metoder utifrån nationella riktlinjer,
- kunskaper om beteendemässiga och psykiska symtom vid demenssjukdom och kognitiv svikt samt olika behandlingsmetoder, läkemedel, kost, nutrition och munhälsa vid dessa tillstånd,
- färdigheter att värdera, bedöma, bemöta, förebygga och tillämpa specialiserad omsorg- och omvårdnad samt behandling genom att vara en del av det multiprofessionella teamet vid psykisk ohälsa samt beroendeproblematik,
- färdigheter att bedöma, värdera och tillämpa specifik personcentrerad omvårdnad vid demenssjukdom och kognitiv svikt samt att kunna använda situations- och individanpassade metoder utifrån nationella riktlinjer genom att vara en del av det multiprofessionella teamet,
- färdigheter att tillämpa specifik personcentrerad omvårdnad, genom att vara en del av det multiprofessionella teamet, till personer med beteendemässiga och psykiska symtom vid demenssjukdom samt genomföra olika behandlingsmetoder,

- kompetens att självständigt planera för och utföra samt handleda vid komplexa omsorgs- och omvårdnadsuppgifter vid psykisk ohälsa samt beroendeproblematik genom att vara en del av det multiprofessionella teamet,
- kompetens att självständigt ge samt handleda vid utförande av specifik personcentrerad omvårdnad vid demenssjukdom och kognitiv svikt samt kunna använda situations- och individanpassade metoder utifrån nationella riktlinjer och
- kompetenser att självständigt utföra samt vägleda och stödja kollegor vid specifik personcentrerad omvårdnad till personer med beteendemässiga och psykiska symtom vid demenssjukdom samt genomföra behandlingsmetoder.

Palliativ vård av äldre

15 yrkeshögskolepoäng

Kursens huvudsakliga innehåll

Kursen behandlar hur det är att arbeta nära döende och deras anhöriga utifrån ett salutogent förhållningssätt och palliativ värdefilosofi inom vård och omsorg av äldre. Kursen tar även upp det svenska palliativregistret samt hur det används utifrån uppsatta riktlinjer och direktiv.

Kursens mål

Efter avslutad kurs ska den studerande ha:

- kunskaper om palliativ värdefilosofi, nationella riktlinjer och kvalitetsregister,
- färdigheter att tillämpa palliativ värdefilosofi, kulturkompetens samt kunna reflektera över det egna förhållningssättet till död och sorgearbete,
- kompetens att utföra specialiserad omvårdnad utifrån delegering, nationella riktlinjer och kvalitetsregister vid livets slutskede och
- kompetens att självständigt vägleda och stödja kollegor i palliativ värdefilosofi och kulturkompetens.

Pedagogiskt ledarskap, kvalitetsarbete och verksamhetsutveckling

25 yrkeshögskolepoäng

Kursens huvudsakliga innehåll

Kursen behandlar hur omsorgs- och omvårdnadsuppgifter dokumenteras och rapporteras inom vård och omsorg av äldre i enlighet med gällande författningar samt hur avvikelser förebyggs genom kontinuerliga riskbedömningar. Den studerande lär sig verksamhetsutveckling utifrån evidensbaserad praktik och att arbeta mot nationella kvalitetsregister. Vidare tar kursen upp pedagogiskt ledarskap, arbetsplatslärande, grupprocesser samt metoder för handledning och reflektion.

Kursens mål

Efter avslutad kurs ska den studerande ha:

- kunskaper om kvalitetsarbete och nationella kvalitetsregister,
- kunskaper om metoder för verksamhetsutveckling och reflektion,

- kunskaper om pedagogiskt ledarskap, grupprocesser, kulturkompetens, arbetsplatslärande samt metoder för handledning och reflektion,
- kunskaper i dokumentation och genomförandeplaner inom vård och omsorg av äldre i relation till tillämpliga författningar,
- färdigheter att arbeta målstyrt och systematiskt mot förekommande planer samt att använda sig av olika metoder för verksamhetsutveckling för att bidra till att säkerställa kvaliteten i verksamheten,
- färdigheter i att tillämpa metoder för arbetsplatslärande, handledning, reflektion och förändringsarbete,
- färdigheter i att tillämpa ett pedagogiskt ledarskap och som bygger på social förmåga, kulturkompetens och kommunikation,
- kompetens att vägleda kollegor i dokumentation och genomförandeplaner utifrån lagar och riktlinjer,
- kompetenser i att självständigt och tillsammans med andra arbeta med systematisk utveckling av verksamheten för att säkerställa kvalitet och
- kompetens att självständigt och tillsammans med andra planera, genomföra och tillämpa metoder för arbetsplatslärande, handledning, reflektion, kulturkompetens och förändringsarbete.

Välfärdsteknik och hjälpmedel

15 yrkeshögskolepoäng

Kursens huvudsakliga innehåll

Kursen behandlar hur kvaliteten inom vård och omsorg kan höjas med stöd av digitala tjänster, välfärdsteknik och andra hjälpmedel. Utifrån ett personcentrerat förhållningssätt lär sig den studerande att forma insatser som utgår från individuella omvårdnadsbehov.

Kursens mål

Efter avslutad kurs ska den studerande ha:

- kunskaper om digitala tjänster, välfärdsteknik, hjälpmedel och säkerhetsförfattningar,
- färdigheter att identifiera behov, handleda och stödja införandet samt användandet av digitala tjänster, välfärdsteknik inom vård och omsorg av äldre och
- kompetens att självständigt använda och tillsammans med andra identifiera behov, handleda och stödja förändrade arbetssätt vid införandet och användningen av digitala tjänster, välfärdsteknik och hjälpmedel.

Lärande i arbete (LIA)

20 yrkeshögskolepoäng

Kursens huvudsakliga innehåll

Kursen behandlar det vardagliga arbetet som undersköterska inom vård och omsorg av äldre samt ger den studerande tillfälle att utifrån innehållet i de teoretiska kurserna

reflektera över och analysera arbetet. Kursen ska även behandla verksamhetsutveckling och handledning samt etiska frågeställningar som en undersköterska kan ställas inför inom arbete med vård och omsorg av äldre.

Kursens mål

Efter avslutad kurs ska den studerande ha:

- kompetens att bedöma, planera, utföra och dokumentera kvalificerade omsorgs- och omvårdnadsuppgifter inom vård och omsorg av äldre,
- kompetens att arbeta för kvalitetshöjande insatser i verksamheten,
- kompetens att kommunicera med och bemöta äldre på ett individanpassat sätt utifrån dennes diagnoser och förutsättningar och med rådande värdegrunder som utgångspunkt,
- kompetens att tolka symptom på de vanligaste geriatriska sjukdomstillstånden och biverkningar av de vanligaste läkemedlen samt kunna skilda dessa från tillstånd till följd av ett normalt åldrande,
- kompetens att tolka symptom på de vanligaste demenssjukdomarna, psykiska sjukdomarna och eventuella missbruksproblemen inom vård och omsorg av äldre,
- kompetens att tolka symptom på att en äldre människa är i livets slutskede och behov av lindring av smärta eller ångest i denna situation,
- kompetens att hantera de vanligast förekommande hjälpmedlen, digitala tjänsterna och välfärdsteknologin inom vård och omsorg av äldre och
- kompetens att sköta dokumentationen kring verksamheten och de äldre inom vård och omsorg av äldre.

Examensarbete

20 yrkeshögskolepoäng

Kursens huvudsakliga innehåll

Kursen behandlar en fördjupning av innehållet i ett arbetsområde med anknytning till någon av kurserna.

Kursens mål

Efter avslutad kurs ska den studerande ha:

- färdigheter i att opponera på andras examensarbete och försvara sitt eget,
- färdigheter i att presentera en sammanfattning av examensarbetet på engelska i skrift och tal,
- kompetens för att sammanställa, värdera och använda relevanta källor och tidigare resultat samt slutföra ett avgränsat projekt och
- kompetens att självständigt tillägna sig ytterligare kunskaper och färdigheter för kontinuerligt lärande och professionell utveckling inom arbetsområdet.

Konsekvensutredning av Myndigheten för yrkeshögskolans förslag till föreskrifter för utbildning inom yrkeshögskolan med inriktning specialistundersköterska inom vård och omsorg av äldre

Specialistutbildning för undersköterskor är ett oreglerat område, det vill säga det finns varken specialförfattning eller särskilda föreskrifter meddelade av Myndigheten för yrkeshögskolan. De krav som finns är allmänna krav på syfte och innehåll samt grundläggande behörighetskrav i lagen (2009:128) om yrkeshögskolan (YHL) och förordningen (2009:130) om yrkeshögskolan (YHF).

Det finns 47 yrkeshögskoleutbildningar med olika inriktningar mot vård av äldre människor. Alla bygger på gymnasieskolans vård- och omsorgsprogram. Exempel på sådana inriktningar är demens, geriatrik, gerontologi, multisjukdom, psykiatri, rehabilitering och välfärdsteknologi. Det finns även fortbildningskurser för undersköterskor utanför det offentliga utbildningssystemet.

Eftersom särskilda förkunskapskrav behöver övervägas för antagning till en utbildning till specialistundersköterska inom vård och omsorg av äldre bör här nämnas att även utbildning till undersköterska är ett oreglerat område. Regeringen anser dock att kompetensen hos yrkesgruppen undersköterskor behöver säkerställas och att det därför ska införas en skyddad yrkestitel för yrket.¹ Grunden för att få en skyddad yrkestitel föreslås vara det nya utbildningsinnehållet i gymnasieskolans vård- och omsorgsprogram. Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 juli 2023.

Under 2021 remitterade myndigheten ett förslag till föreskrifter för specialistundersköterskor inom detta område. 11 av de 16 remissinstanserna som svarade var uttryckligen positiva till att myndigheten meddelade föreskrifter om nationellt likvärdigt innehåll för utbildningsinriktningen. Vissa av de synpunkter som inkom från remissinstanserna gjorde det nödvändigt att arbeta om förslaget på flera avgörande punkter. De avgörande synpunkterna var att

1. det framstod som att utbildningen enbart avsåg verksamhet inom ramen för socialtjänstlagen (2001:453) och exkluderade verksamhet inom ramen för hälso- och sjukvårdslagen (2017:30),
2. en omfattning om högst 200 yrkeshögskolepoäng (yhp), i stället för 250 yhp som föreslogs, skulle möjliggöra för utbildningen att rymmas inom omställningsstudiestödet och
3. innehållet inte i tillräckligt hög grad byggde vidare på det nya och mer kunskapsmässigt djupgående vård- och omsorgsprogrammet, utan att det fanns

¹ Proposition 2020/21:175 "Stärkt kompetens i vård och omsorg – reglering av undersköterskeyrket".

en viss innehållsmässig överlappning mellan gymnasie- och yrkeshögskoleutbildningen.

Synpunkter, som bland annat lämnats av Socialstyrelsen, om att utbildningens benämning och definitionen av vilken verksamhet som utbildningen riktade sig mot indikerade att det endast skulle röra sig om verksamhet enligt socialtjänstlagen (äldreomsorg) och exkluderade det som kommuner och regioner ger inom ramen för hälso- och sjukvårdslagen har föranlett att dessa delar arbetats om.

Begreppet äldreomsorg saknar legal definition men i den officiella statistiken redovisas bland annat hemtjänst, särskilt boende, trygghetslarm, matdistribution, ledsagning, dagverksamhet, korttidsplats, boendestöd, avlösning av anhöriga och annat bistånd som äldreomsorg. Äldre personer kan därutöver ha andra insatser som inte är relaterade till åldrandet. Det är kommunen som är huvudman för äldreomsorgen.²

Regionernas respektive kommunernas ansvar för hälso- och sjukvård framgår av hälso- och sjukvårdslagen (2017:30). Det övergripande ansvaret ligger på regionerna, inklusive det fulla ansvaret för insatser från läkare. Kommunernas ansvar är begränsat till insatser upp till och med sjuksköterskenivå. De allra flesta kommuner har därutöver tecknat avtal med sin region om att överta regionens ansvar för den så kallade hemsjukvården. Hemsjukvård kan ges i både ordinärt och särskilt boende och omfattar såväl medicinska insatser och rehabilitering som omvårdnad.

Utbildningens benämning föreslås därför i detta nya förslag vara "specialistundersköterska inom vård och omsorg av äldre" och definitionen av vård och omsorg av äldre "verksamhet som riktar sig till äldre människor i behov av särskilt stöd i särskilt boende eller ordinärt boende".

Avseende utbildningens omfattning har bland annat fackförbundet Kommunal belyst fördelarna med att den justeras så att utbildningen kan ges inom ramen för omställningsstudiestödet. Det innebär att förslaget kortats ner från 250 till 200 yhp vilket motsvarar 40 veckors heltidsstudier. Den minskade omfattningen har krävt genomgående förändringar av innehållet i utbildningen jämfört med det tidigare förslaget. Detta var möjligt i och med att utbildningens innehåll renodlats för att säkerställa att innehållet väsentligen bygger vidare på gymnasieskolan.

Utbildningens innehåll enligt det nya förslaget bygger i högre grad på det förslag som Vård- och omsorgscollege (VoC) skickade in till myndigheten under 2020. I samråd med VoC och Svensk förening för äldrepsykiatri, och med utgångspunkt i att innehållet tydligt ska bygga vidare på det nya vård och omsorgsprogrammet, har ett nytt förslag arbetats fram. Jämfört med det tidigare förslaget som gick ut på remiss innebär förändringarna i korthet att

- kurserna gerontologi 15 yhp och geriatrik 40 yhp slås ihop till en kurs om 50 yhp,
- kursen näringslära och fysisk aktivitet för äldre 15 yhp utgår då en del av innehållet ges inom gymnasieskolans vård- och omsorgsprogram och resterande delar integreras i andra kurser,
- kursen etik, bemötande och kommunikation 20 yhp utgår då en del av innehållet ges inom gymnasieskolans vård- och omsorgsprogram och resterande delar integreras i andra kurser,

² Dir. 2020:142 – En äldreomsorgslag

- kursen äldrepsykiatri och missbruksproblematik 50 yhp omarbetas och blir kursen äldrepsykiatri 55 yhp,
- kursen palliativ vård 20 yhp omarbetas och blir kursen palliativ vård av äldre 15,
- kurserna dokumentation, kvalitetsarbete och verksamhetsutveckling 15 yhp och handledning och ledarskap 20 yhp slås ihop och blir kursen pedagogiskt ledarskap, kvalitetsarbete och verksamhetsutveckling 25 yhp,
- kursen välfärdsteknologi 15 yhp blir kursen välfärdsteknik och hjälpmedel 15 yhp och
- examensarbetet ökas på med 5 yhp till att omfatta 20 yhp.

Omfattningen av LIA kvarstår.

1. Vad är problemet och vad ska uppnås?

Utbildningarna till specialistundersköterska inom yrkeshögskolan skiljer sig idag åt när det gäller inriktning, innehåll och längd samt de olika förkunskapskraven. Det blir därför otydligt vilken kompetens en specialistundersköterska inom det aktuella yrkesområdet får vilket kan skapa problem för regioner och kommuner och för arbetsökande. Det kan även bidra till att specialistundersköterskans potential och kompetens inte nyttjas fullt ut. Att undersköterskan tillåts använda sin fulla kompetens bidrar både till en mer stimulerande arbetsmiljö för undersköterskan själv och till avlastning av sjuksköterskan.

För den som vill vidareutbilda sig till specialistundersköterska kan det vara ett problem att utbildningsinriktningarna är många och omfattar smalare områden vilket kan begränsa rörligheten på arbetsmarknaden. sig.

Myndigheten för yrkeshögskolan bedömer att det finns skäl att reglera att utbildningar till specialistundersköterska inom vård och omsorg av äldre får ett nationellt likvärdigt innehåll. Det tydliggör för regioner och kommuner vilken kompetens som den studerande skaffar sig genom utbildningen. Myndigheten menar också att ett nationellt likvärdigt innehåll bör leda till ökad anställningsbarhet och rörlighet över landet. Det bidrar även till en ökad kvaliteten på vården av äldre vilket ger en samhällsmässig vinst.

Utbildningsanordnarna ställer idag olika krav för behörighet till utbildning som specialistundersköterska. Exempel på detta är ett antal kurser från de programgemensamma kurserna inom Vård- och omsorgsprogrammet och 1 års yrkeserfarenhet som undersköterska. För att skapa likvärdiga förutsättningar för att antas till en utbildning bedömer myndigheten att förkunskapskraven bör ensas och att dessa krav inte bör vara för låga.

Som framgår ovan föreslår regeringen att en skyddad yrkestitel för undersköterskor införs 2023. Myndighetens utgångspunkt är att den som utbildar sig till specialistundersköterska inom yrkeshögskolan också uppfyller de krav som kommer att ställas för en skyddad yrkestitel. Då dessa föreskrifter kommer att träda i kraft före regleringen av skyddad yrkestitel avser myndigheten att noga följa det regleringsarbetet och vid behov justera föreskrifterna.

2. Alternativa lösningar och konsekvenser av om föreslagen reglering inte införs

2.1 Föreskrifter om inriktning specialistundersköterska inom vård och omsorg av äldre (föreslaget regleringsalternativ)

Myndigheten menar att specialistundersköterskan har en samhällsviktig funktion och att det därför finns skäl att reglera vilken kompetens som denna yrkesroll innefattar. Det bästa sättet att göra det är att meddela föreskrifter med inriktning specialistundersköterskor inom vård och omsorg av äldre med ett nationellt likvärdigt innehåll. I. Myndigheten har förståelse för att det finns regioner och kommuner Även om det inom arbetslivet regionalt kan finnas ett behov av specialistundersköterskor med särskild inriktning för en ökad anställningsbarhet bedömer myndigheten att en rörlighet över landet är övervägande positiv för arbetslivet som helhet. Föreskrifter för yrkeshögskoleutbildning till specialistundersköterska inom andra områden kommer för övrigt också att övervägas framöver.

Den aktuella utbildningen ska benämnas "med inriktning specialistundersköterska inom vård och omsorg av äldre". För att tydliggöra vad dessa föreskrifter omfattar föreslås att en definition införs i föreskrifterna. Med vård och omsorg av äldre i dessa föreskrifter avses verksamhet som riktar sig till äldre människor i behov av särskilt stöd i särskilt boende eller ordinärt boende. Begreppet omfattar alltså vård och omsorg av äldre oavsett inom vilken verksamhet detta ges. Som framgår omfattar utbildningen även vård och omsorg vid demenssjukdomar. Någon innehållsmässig skillnad jämfört med begreppet "specialistundersköterska med inriktning mot äldrevård och demensvård" avses således inte.³

Vid bedömningen av lämpliga förkunskapskrav har myndigheten beaktat regeringens förslag till patientsäkerhetslagen (2010:659) om införandet av en skyddad yrkestitel för undersköterska.⁴ Skälet för detta är att om förkunskapskraven sätts för lågt riskerar specialistundersköterskor att inte uppfylla eventuella kommande krav för rätten att använda titeln undersköterska. Enligt regeringens förslag ska bevis om rätt att använda yrkestiteln undersköterska efter ansökan utfärdas till den som har en utbildning med inriktning mot vård och omsorg från gymnasieskolan eller kommunal vuxenutbildning eller har förvärvat en kompetens som motsvarar den som uppnås genom en sådan utbildning. Det är inte möjligt att förutse vilka specifika krav som kommer att beslutas för skyddad yrkestitel som undersköterska. Myndigheten kan endast göra en bedömning utifrån lämpliga förkunskapskrav och regeringens förslag avseende undersköterska. Myndigheten föreslår därför att de kurser som ingår både i det nya yrkespaketet för undersköterska inom kommunal vuxenutbildning och det nya Vård- och omsorgsprogrammet inom gymnasieskolan ska utgöra utbildningens särskilda förkunskapskrav. De sökande ska ha godkänt betyg i alla dessa kurser. Därutöver ska det krävas 1 års sammanlagd yrkeserfarenhet som undersköterska. Detta krav ställs dels för att många av undersköterskans arbetsuppgifter kräver repetition för att uppnå yrkesskicklighet, dels för att den specialistutbildade undersköterskan ska kunna ha en arbetsledande roll. I begreppet sammanlagd yrkeserfarenhet räknas arbetslivserfarenhet

³ Jämför myndighetens uppdrag enligt regleringsbrevet för 2021 (ändring 202100429) om att göra det möjligt för fler undersköterskor att inom yrkeshögskolan utbilda sig till specialistundersköterska med inriktning mot äldrevård och demensvård samt riksdagens budgetbeslut om ökat stöd till äldreomsorgen (bet. 2020/21:FiU46, rskr. 2020/21:239).

⁴ Prop. 2020/21:175

på deltid eller vid olika tidpunkter som vid summering får samma omfattning som arbete på heltid under ett år.

Som framgår av regeringens förslag ska skyddad yrkestitel som undersköterska också kunna uppnås genom validering. Någon möjlighet till validering kommer inte att finnas när föreskrifterna för yrkeshögskolan föreslås träda i kraft. Myndigheten anser dock att de krav som anges i föreskrifterna ska kunna uppfyllas genom motsvarande kunskaper. Det blir således en uppgift för utbildningsanordnaren att, i avvaktan på att validering införs, göra en bedömning av om de sökande har sådana motsvarande kunskaper.

Om en skyddad yrkestitel för undersköterska införs kan myndighetens föreskrifter behöva ändras. Någon möjlighet att besluta om övergångsbestämmelser som möjliggör att en utbildning som ingår i yrkeshögskolan omfattas av nya sådana föreskrifter bedöms inte finnas. Anordnare får därför ansöka på nytt om att en utbildning ska ingå i yrkeshögskolan utifrån de nya reglerna.

Föreskrifterna föreslås få följande innehåll:

- Utbildningarna benämns "med inriktning specialistundersköterska inom vård och omsorg av äldre".
- Utbildningarnas längd ska vara 200 yhp och ska avslutas med en yrkeshögskoleexamen.
- Utbildningarna ska ge de kunskaper, färdigheter och kompetenser som anges i bilaga 1.
- Kursernas benämning, antal yrkeshögskolepoäng, mål och innehåll ska följa det som redovisas om kursplanerna i bilaga 2.
- Utöver de behörighetskrav som ställs i YHF får enbart krävas godkända betyg i de kurser från gymnasieutbildning eller kommunal vuxenutbildning som anges i föreskrifterna. Det ska också krävas minst ett års yrkeserfarenhet som sammanlagt motsvarar ett års yrkeserfarenhet på heltid från arbete som undersköterska. Dessa krav kan också uppfyllas genom motsvarande kunskaper.

2.2 Föreskrifter med en gemensam bas och olika inriktningar

Ett alternativ som diskuterats är att meddela föreskrifter med en gemensam kompetensbas i utbildningens innehåll oavsett inriktning och sedan ha bilagor som omfattar valbara inriktningar mot vård och omsorg av äldre, psykiatri, pediatrik och så vidare. Vid en genomgång av utbildningarna till specialistundersköterska inom yrkeshögskolan är det dock tydligt att den gemensamma kompetensbasen erhålls i den tidigare utbildningen till undersköterska inom gymnasieskolan och att specialistutbildningarna inte har en gemensam kompetensbas utan avser ett definierat specialiserat sjukvårdsområde. Att meddela sådana föreskrifter har därför bedömts inte vara ändamålsenligt.

2.3 Inkludera vissa kurser från sjuksköterskeutbildningen

För att främja rörligheten mellan yrkeshögskolan och högskolan samt det livslånga lärandet hos de studerande så har det myndigheten övervägt möjligheten att låta delar av sjuksköterskeutbildningen ingå i utbildningen till specialistundersköterska. Syftet har varit att möjliggöra för de som blir specialistundersköterskor att kunna läsa vidare till sjuksköterska och i samband med det kunna få tillgodoräkna sig yrkeshögskoleutbildningen vid ansökan. Enligt myndighetens bedömning finns det dock inte något innehåll i sjuksköterskeprogrammet som är relevant för specialistundersköterskorna, oavsett inriktning.

Grundutbildningen till sjuksköterska är visserligen på en hög nivå men den innehåller inte sådant som behövs i en specialistutbildning. Dessutom skulle detta vara mer till nytta för den studerande och inte för det anställande arbetslivet som yrkeshögskolan utbildar för. Det behov inom arbetslivet som ska mötas med dessa föreskrifter är efterfrågan på specialistundersköterskor, inte sjuksköterskor.

2.4 Påverka genom beslut om statsbidrag i stället för med föreskrifter

Meddelas föreskrifter om utbildningen inom området medför det att varje anordnare även i fortsättningen tar fram utbildningar tillsammans med det regionala arbetslivet. Något krav på att utbildningarnas innehåll samordnas finns inte vilket innebär att de studerande, beroende på anordnare, inte ges samma utbildning innehållsmässigt. Tydligheten om erhållen kompetens i förhållande till arbetslivet uppnås inte heller. Det kan också upplevas oklarare för en utbildningsanordnare vad som förväntas vid en ansökan om att få ingå i yrkeshögskolan.

Av 5 kap. 5 § YHF framgår vad myndigheten särskilt ska ta hänsyn till vid fördelningen av statsbidrag. Myndigheten får förutom dessa särskilda kriterier även använda ytterligare kriterier för att kunna rangordna de utbildningar som bedömts likvärdiga för att urskilja de vilka utbildningar som ska tilldelas statsbidrag⁵. Detta möjliggör för myndigheten att vid tilldelningen av statsbidrag prioritera utbildningar med ett visst innehåll, så länge denna prioritering varit känd för de sökande på förhand. Likvärdighet kan på detta sätt uppnås även utan föreskrifter. Alternativet bedöms dock mindre förutsägbart och rättssäkert än föreskrifter. Det finns också en risk att sökande inte fullt ut uppfattar konsekvenserna av dessa kriterier och väljer ett annat utbildningsinnehåll än det som premieras vid statsbidragstilldelningen. Det kan i sin tur leda till att utbildningar som har potential att anordnas med god kvalitet prioriteras bort och att arbetslivets behov av personal därmed inte tillgodoses.

3. Uppgifter om vilka som berörs av regleringen.

- Arbetslivet: Kommunal och privat vård- och omsorg samt regional och privat hälso- och sjukvård:
- Utbildningsanordnare: privata och offentliga aktörer (bland annat kommuner)
- Specialistundersköterskor
- Undersköterskor med skyddad yrkestitel
- Anställda som undersköterskor
- Studerande
- Vårdtagare och deras anhöriga

4. Uppgifter om de bemyndiganden som myndighetens beslutanderätt grundar sig på.

Förslaget grundar sig på 2 kap. 7–8 §§ om utbildningsplaner och nationellt likvärdigt innehåll, 2 kap. 9 § om kursplaner samt 3 kap. 3 a § om särskilda förkunskapskrav i förordning (2009:130) om yrkeshögskolan.

Enligt 2 kap. 8 § gäller följande:

För utbildningar med inriktning som kräver nationellt likvärdigt innehåll får Myndigheten för yrkeshögskolan meddela föreskrifter om vilka kunskaper, färdigheter och kompetenser

⁵ Slutrapport från Utredningen om bildandet av Myndigheten för yrkeshögskolan (U 2008:12) s. 37

som alla studerande ska ha uppnått vid utbildningens slut. Det ska vara fråga om en utbildning som

1. det ställs vissa krav på i lag eller förordning,
2. leder till ett yrke eller en funktion där det ställs vissa krav på utbildningens examen för att legitimation för yrket eller funktionen ska kunna utfärdas eller där det ställs andra krav på utbildningen för behörighet, godkännande eller certifiering för yrket eller funktionen,
3. leder till ett yrke som har en samhällsviktig funktion, eller
4. av säkerhetsskäl måste ha ett nationellt likvärdigt innehåll. Myndigheten får även meddela föreskrifter om andra utbildningar med inriktning som kräver nationellt likvärdigt innehåll än sådana som anges i första stycket.

Som framgår ovan anser myndigheten att specialistundersköterska är ett yrke med en samhällsviktig funktion.

5. Uppgifter om vilka kostnadsmissiga och andra konsekvenser regleringen medför och en jämförelse av konsekvenserna för övervägda regleringsalternativ

Med undantag från någon enstaka utbildning så har utbildningar inom de olika inriktningarna mot vård och omsorg av äldre tilldelats 56 000 kronor per årsplats i statsbidrag.

Regleringen bedöms inte få effekter av betydelse för företags arbetsförutsättningar, konkurrensförmåga eller villkor i övrigt. Samtliga konsekvenser för företagen redovisas därför under detta avsnitt.

5.1 Anställande arbetslivet

Inom yrkeshögskolan ska utbildningarnas innehåll tas fram i samarbete med det anställande arbetslivet. I detta fall kan arbetslivet vara kommun, region eller privata aktörer. Genom att meddela föreskrifter begränsas arbetslivets möjlighet att skräddarsy utbildningens innehåll efter specifika lokala behov. VoC:s förslag som föreskrifterna är baserade på är dock framtaget tillsammans med bland annat just det arbetsliv som anges ovan. Föreskrifterna säkerställer att arbetsgivarna får samma kompetens oavsett från vilken yrkeshögskoleutbildning de rekryterar. Finns det skäl till regionala inslag, normalt genom olika journalföringssystem, kan detta lämpligen ske i samband med lärande i arbete (LIA).

5.2 Utbildningsanordnarna

Det finns 11 kommunala utbildningsanordnare och 8 privata för pågående yrkeshögskoleutbildningar med inriktning specialistundersköterska inom vård och omsorg av äldre. Föreskrifterna innebär en mer omfattande utbildning och bedöms därför medföra ett något ökat behov av finansiering från myndigheten och arbetslivet.

Anordnare uppger ofta att kostnaderna för att ta fram underlaget till utbildning är relativt höga. Att reglera en utbildning säkerställer att utbildningarna inom inriktningen uppfyller kraven i 5–6 §§ i YHL samt 1 kap. 3 § i YHF. I och med att utbildningen regleras minskar behovet hos anordnare att ta fram vissa uppgifter vilket bör medföra en administrativ lättnad.

Myndighetens utformning av ansökan för utbildningar som regleras genom föreskrifter medför att den sökande inte behöver ge in lika många uppgifter vilket innebär en minskad arbetsbörda för den sökande.

5.3 Studerande

Eftersom föreskrifterna inte påverkar utbildningarnas längd och därmed inte heller det studielån som en studerande kan behöva ta under studietiden ökar inte dessa kostnader för den studerande. Många av de som utbildar sig specialistundersköterska är yrkesverksamma till exempel som undersköterska men inte heller dessa personers arbetstid tas i anspråk i högre utsträckning vilket annars hade inneburit en lägre inkomst. Regleringen medför att de studerande kan söka anställning över hela landet då utbildningsinnehållet regleras. Utbildningens omfattning om 200 yhp möjliggör även att utbildningen ges inom ramen för omställningsstudiestödet.

5.4 Myndigheten för yrkeshögskolan

Förutsatt att den sökande väljer rätt yrkesrollen i ansökan om att utbildningen ska ingå i yrkeshögskolan blir ansökan enklare för handläggaren att bedöma. Handläggaren behöver varken kontrollera att föreskrifterna följs eller bedöma om kraven i 5 och 6 § YHL samt 1 kap. 3 § i YHF är uppfyllda. De sökande som eventuellt avviker från föreskrifterna måste dock omhändertas vilket kan bli tidskrävande. Detta bedöms då komma att avse ett fåtal ansökningar. Den mer omfattande utbildningen innebär att myndigheten kommer att behöva öka schablonen avseende statsbidrag.

6. Bedömning av om regleringen överensstämmer med eller går utöver de skyldigheter som följer av Sveriges anslutning till Europeiska unionen och annan internationell rätt

Förslaget avser ett område som inte är reglerat på EU-nivå eller annan internationell rätt. Förslaget är inte diskriminerande mot personer från andra medlemsstater och begränsar inte heller på annat sätt den fria rörligheten inom EU.

7. Bedömning av om särskilda hänsyn behöver tas när det gäller tidpunkten för ikraftträdande och om det finns behov av speciella informationsinsatser

De nya föreskrifterna föreslås träda i kraft under 2022 och för första gången tillämpas på ansökningar om att utbildning ska ingå i yrkeshögskolan som ges in till myndigheten under 2023.

Utöver publicering på myndighetens webbsida samt information i olika forum som myndigheten håller i bedöms några informationsinsatser inte vara nödvändiga.